

Kunnskapsdepartementet sender med dette ut forslag til endringer i lov 17. juli 1998 nr 61 om grunnskolen og den videregående opplæringen (opplæringsloven) og forslag til endringer i lov 4. juli 2003 nr 84 om frittstående skoler (friskoleloven) på høring. Forslagene omfatter endringer på følgende områder:

- Lovregulering av reklame i skolen
- Innføring av en bestemmelse om godkjenning av videregående skoler basert på bilaterale mellomstatlige avtaler
- Innføring av en bestemmelse om kollektiv ulykkesforsikring

1 LOVREGULERING AV REKLAME I SKOLEN

1.1 Bakgrunn

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen et mål om å motarbeide kommersialisering av undervisningssektoren samt å begrense kommersialiseringen av offentlige rom.

Barn og unge eksponeres i dag for kommersielt press på ulike måter, og er i økende grad gjenstand for oppmerksomhet fra kommersielle aktører. Reklame i skolen har ved flere anledninger vært oppe til debatt, herunder også behovet for lovregulering. Skolen er likevel foreløpig mindre preget av kommersialisering enn mange andre arenaer for barn og unge. Kunnskapsdepartementet er opptatt av at det skal være slik i framtiden også, og mener lovregulering av reklame i skolen vil være et egnet virkemiddel for å motvirke dette.

Barne- og likestillingsdepartementet foreslo i høringsnotat 10. juli d.å. et nytt kapittel i markedsføringsloven om markedsføring rettet mot barn. Forslaget vil imidlertid ikke være et tilstrekkelig virkemiddel til å demme opp mot kommersielt press i skolen.

Markedsføringsloven er en generell lov, og den sier ikke noe om hvor eller på hvilke arenaer reklame er tillatt. En lovregulering om reklame i skolen hører derfor hjemme i opplæringsloven og friskoleloven.

1.2 Gjeldende rett

Verken opplæringsloven eller forskrift til opplæringsloven har i dag noe direkte forbud mot reklame i lærebøker eller andre læremidler. Det er skoleeiers ansvar å vurdere kvaliteten i lærebøkene. Det ligger likevel implisitt i bestemmelsen om rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring, jf. § 2–15, at det ikke kan stilles krav om gjenytelser ved gaver til skolen.

Reklame er heller ikke regulert i friskoleloven.

1.3 Retningslinjer og veiledninger i andre land

Ingen av de andre nordiske land har lovregulering av reklame i skolen, men har retningslinjer eller veiledninger om markedsføring og sponsing i skolen. Finland og England har retningslinjer som er rettet både mot skolen og bedrifter som ønsker å sponse skolene. Hensikten er å oppnå en etisk og restriktiv holdning blant sponsorene, og også hos skoleledere. Forbrukerombudet i Finland har utarbeidet retningslinjene som tar utgangspunkt i lovverket for forbrukerrettigheter og markedsføring. Disse omfatter for eksempel skolens plikt til å informere og å be om samtykke fra foreldre ved sponsing; at elevene skal læres opp til å

skille mellom informasjon, reklame og underholdning; samt veiledning for partnerskap mellom skole og sponning/næringsliv.

I Danmark har Forbrugerstyrelsen gitt ut en veiledning som i hovedsak er rettet mot bedrifter som ønsker å sponse skoler. Denne omtaler bl.a. behov for foreldres samtykke, omfanget av sponsorenes navn i undervisningsmateriell, grenseoppganger mellom sponning, reklame og oppfordringer til kjøp av produkter.

I Sverige har Konsumentverket, i samarbeid med skoleverket og kommuneforbundet, utarbeidet en veiledning for å utarbeide lokal policy for sponning i skolen. Veiledningen skisserer hva skolens eller kommunens lokale policy bør inneholde, hvilke krav de bør stille til sponsorer, og praktisk forslag til skriftlig avtale med næringslivet.

1.4 Kartlegging av reklame i skolen

Statens Institutt for forbruksforskning (SIFO) foretok på oppdrag fra Utdannings- og forskningsdepartementet en kartlegging av omfanget av reklame i lærebøker i grunnskolen. SIFOs rapport, som ble lagt frem i 2003, viste at omfanget av markedsføring i skolen i dag er lite: "[...] Vi finner ingen eksempler på tradisjonell reklame i lærebøker i grunnskolen som inngår i undersøkelsen, når definisjonen for reklame som legges til grunn er: "enhver form for massekommunikasjon, som er betalt av en identifiserbar avsender og foretatt i den hensikt å fremme salg av varer og tjenester", basert på NOU:1974:21. Derimot finner vi eksempler på at logoer og merkevarenavn eksponeres i om lag halvparten av lærebøkene som inngår i denne undersøkelsen[...]"

Framtiden i våre hender la i juni 2005 fram rapporten "*Skolen – en reklamefri sone?*". Rapporten ble sendt til 3000 skoleledere, og 753 rektorer besvarte henvendelsen. Rapporten viser at 93 prosent av 753 skoler har mottatt varer eller tjenester gjennom sponning, reklamefinansiering eller partneravtaler med næringslivet de siste to årene. For barneskoler er det i hovedsak snakk om å motta matbokser og refleksvester/sikkerhetsutstyr. I ungdomsskolen er omfanget av sponning mindre, til gjengjeld dreier det seg oftere om kontroversielle varer som brusautomater. Partneravtaler med næringslivet forekommer imidlertid oftere i ungdomsskolen, og slike partnerskap oppleves gjennomgående som positive og handler stort sett om kompetanseoverføring og næringslivskontakt for elevene. Hele 66 prosent av rektorene i ungdomsskoler som *ikke* har slike avtaler, etterlyser dem.

I følge rapporten fra Framtiden i våre hender er omfanget og tilbudet om sponsede lærebøker lite (3 prosent). Rapporten viser videre at 45 prosent av rektorene oppgir at de håndterer sponning fra sak til sak, mens 42 prosent forholder seg til kommunale vedtak. Bare 6 prosent sier at det er utarbeidet egne retningslinjer på skolen (mer utbredt på store ungdomsskoler). Når rektorene vurderer tilbud om sponning, legger de først og fremst vekt på om produktene er sunne, nyttige og stammer fra lokalt næringsliv. Et klart flertall av rektorene (76 prosent) ønsker seg en eller annen form for regulering; de fleste vil ha "*nasjonal, offentlig regulering*", et mindretall ønsker kommunale prinsippvedtak, mens 20 prosent ønsker å ta slike beslutninger selv uten offentlig regulering.

Feltet internettreklame er ikke behandlet i rapporten fra Framtiden i våre hender. Vi vet derfor lite om hvordan skolelederne ser på dette fenomenet.

1.5 Vurderinger

Barn og unge utsettes for kommersielt press på ulike arenaer og på ulike måter. Selv om omfanget av markedsføring i skolen i dag ikke er stort, er barn og unge en attraktiv målgruppe. Nybergutvalget pekte blant annet på at skolen kanskje er den eneste arena i barn og unges liv hvor det offentlige fremdeles har en stor grad av handlingsrom for å lage premisser for oppvekstmiljøet.

Departementet mener imidlertid det er viktig å være realistisk i forhold til at skolen heller ikke kan bli fullstendig fri for kommersiell påvirkning. En variert og aktuell opplæring krever i dag hjelpemidler som aviser, magasiner, tidsskrifter og internett, hvor det også vil være reklame. Et for kategorisk og altomfattende forbud mot reklame i skolen er derfor uaktuelt da det vil by på problemer å avgrense bestemmelsen, og det vil også kunne føre til uønskede begrensinger på samarbeidsrelasjonene mellom skole og næringsliv, og på partnerskap mellom skole og lokalt arbeids- og næringsliv.

Departementet har vurdert om det bør være et direkte reklameforbud avgrenset til lærebøker, men mener at dette vil være en lite hensiktsmessig lovregulering. Begrepet "læremidler" er delvis i ferd med å erstatte begrepet "lærebok". Dette har sammenheng med at utviklingen på dette området har ført til at det tilrettelagte fagstoffet nå enten publiseres i et annet medium enn læreboka, eller er en "pakke" som kan inneholde både lærebok, arbeidsbok, lærerveiledning og nettbaserte ressurser. For de store fellesfagene i både grunnskole og videregående opplæring er det siste vanlig. Et avgrenset lovforbud mot reklame i lærebøker vil derfor – ut fra dagens virkelighet – ramme en liten del av de totale læremidlene. Dessuten er det per i dag svært lite reklame i lærebøker.

Departementet er opptatt av å få en lovregulering som i størst mulig grad kan skjerme elevene mot uønsket reklame og uønsket påvirkning, samtidig som skolen må kunne bruke ulike læremidler og læringsarenaer, og samarbeide med ulike parter i nærmiljøet. En hensiktsmessig lovregulering vil derfor være en bestemmelse som pålegger skolen en plikt til å sørge for at elevene ikke utsettes for reklame som er egnet til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påvirke holdninger, atferd og verdier, blant annet på skolens område, i lærebøker og læremiddel forøvrig. Skoleledere og lærere er de nærmeste til å foreta fornuftige vurderinger av hva som er uønsket og skadelig påvirkning av elevene. Slike vurderinger kan også være ulike, avhengig av elevenes alder. Samtidig er dette tema som også bør drøftes med elevene, i skolens rådsorganer og i samarbeid med foreldrene.

Departementet vil likevel presisere at bestemmelsen i praksis betyr at det ikke vil være tillatt med noen form for reklame som skolen mener vil ha en uheldig påvirkning på elevene, samtidig som det fortsatt vil være mulig med reklameplakater fra lokalt kulturliv om konserter, utstillinger eller andre kulturelle opplevelser.

På dette området vil det imidlertid kunne oppstå spørsmål om hva som er akseptabelt eller ikke. Det foreslås en lovbestemmelse der skolen må utøve skjønn i det konkrete tilfellet. For å

bidra til at skjønnnet ikke skal bli vilkårlig, bør lovbestemmelsen derfor suppleres med en veileder om reklame, sponning og andre salgsfremmende tiltak i skolen. Veilederen vil kunne gi sentrale retningslinjer, og dermed få en viktig funksjon ved praktisering av bestemmelsen. For at veilederen skal bli utformet på en god måte og fungere etter hensikten, vil representanter for brukerne, interesseorganisasjoner og næringslivet bli invitert til å delta i arbeidet med å lage veilederen.

På bakgrunn av ovenstående mener departementet at en skjønnsmessig lovbestemmelse kombinert med en veileder vil være mest formålstjenlig for å motvirke kommersielt press i skolen.

Et annet virkemiddel er bevisstgjøring av elevene. Gjennom opplæringen skal skolen hjelpe elevene til bevissthet om og kritisk evne i forhold til reklame og markedsføring. Skolen har her en viktig oppgave i å formidle kunnskap og bevisste holdninger til forbruk, kommersialisering og kjøpepress allerede fra skolestart.

1.6 Forslag

Departementet foreslår en *ny § 9–6 Om reklame i skolen* i kapittel 9 i opplæringsloven. Etter bestemmelsene skal skolen sørge for at elevene ikke utsettes for reklame som er egnet til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påvirke holdninger, atferd og verdier. Departementet mener bestemmelsene spesielt bør nevne skolens område, lærebøker og læremidler, da dette er helt sentrale elementer i elevenes skolehverdag.

Bestemmelsene bør gjelde både for grunnskole og videregående skole, og de bør gjelde for alle skoler med offentlig godkjenning. Det betyr at det ny § 9–6 må tilføyes i opplæringsloven § 2–12 tredje ledd, som bl.a. fastsetter hvilke bestemmelser i loven som gjelder for private skoler, og at det fastsettes en tilsvarende bestemmelse i privatskoleloven ved *ny § 7–1A Om reklame i skolen*, se for øvrig forslag om endringer i friskoleloven som ble sendt på alminnelig høring 10.10.2006. Departementet mener imidlertid at ny § 7–1A ikke skal gjelde for skoler som drives i henhold til kap. 6A i loven.

1.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte lovforslagene antas å ha små økonomiske og administrative konsekvenser.

1.8 Forslag til lovtekst

I opplæringsloven skal ny § 9–6 lyde:

§ 9–6 Om reklame i skolen

Skolen skal sørge for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påverke haldningar, åtferd og verdier, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

I privatskoleloven skal ny § 7–1A lyde:

§ 7–1A Om reklame i skolen

Skolen skal sørge for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påverke haldningar, åtferd og verdier, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

Merknader til ny § 9–6 i opplæringsloven og ny § 7–1A i privatskoleloven:

Bestemmelsene pålegger skolen en plikt til å sørge for at elevene ikke utsettes for reklame som er egnet til å skape kommersielt press eller som i stor grad kan påvirke holdninger, atferd og verdier. Det blir spesielt pekt på skolens område, lærebøker og læremidler da dette er sentrale deler av elevenes skolehverdag, men dette er ikke ment å være en uttømmende opplisting.

Bestemmelsen vil i praksis bety at det ikke vil være tiltatt med noen form for reklame som skolen mener vil kunne ha en uheldig påvirkning på elevene, samtidig som den åpner for at reklame m.m. som ikke er skadelig fortsatt kan benyttes. Bestemmelsen er fleksibel ved at vurderingen av hva som er uønsket eller uheldig påvirkning vil variere avhengig av elevenes alder og modenhet.

Bestemmelsen er ikke ment å ramme bruk av internett, tv, aviser, blader m.m. som ledd i undervisningen. Bedriftsbesøk og partnerskap mellom skole og lokalt arbeids- og næringsliv vil falle utenom bestemmelsen.

Med ”skolens område” er ment bygningsmassen innvendig og utvendig, skolegården og eventuelt annet uteareal. Noen skoler bruker eksterne bygninger til undervisningslokaler og svømmeundervisning, eller eksterne trenings- og sportshaller som gymsal. Eventuell reklame i disse bygningene vil ikke rammes av lovbestemmelsen.

Bestemmelsen gjelder for alle skoler med offentlig godkjenning, både grunnskoler og videregående skoler.

I lovtekstene står det at ”skolen skal sørge for..”. Det presiseres for ordens skyld at når det gjelder opplæringsloven, er det skoleeier (kommune og fylkeskommune) som har det formelle ansvaret for å vurdere hvilke reklameformer som er akseptable eller ikke. Når det gjelder

skoler som drives etter privatskoleloven er det tilsvarende ansvaret lagt til styret. Kommuner, fylkeskommuner og styrene bør selv kunne avgjøre hvem som skal ha myndighet til å foreta slike vurderinger. Dette innebærer for eksempel delegering til ledelsen ved den enkelte skole.

2 INNFØRING AV EN BESTEMMELSE I OPPLÆRINGSLOVEN OM GODKJENNING AV VIDeregående SKOLER BASERT PÅ BILATERALE MELLOMSTATLIGE AVTALER

2.1 Bakgrunn

Internasjonalt samarbeid innenfor blant annet næringsliv og handel medfører at utenlandske familier med barn i skolepliktig alder samt ungdom med rett til videregående utdanning er bosatt i Norge. Disse barna og ungdommene behersker vanligvis ikke norsk når de kommer til landet. Flere blir også boende i landet i relativt kort tid. Noen få land har derfor valgt å etablere skoler i Norge som er basert på hjemlandets læreplaner, slik at opplæringen for barna og ungdommene skal bli best mulig og uten avbrudd. Flere av skolene står også åpne for norske statsborgere. Tilbudene er viktige bidrag til internasjonalt samarbeid innenfor kultur, språk, utdanning og næringsliv. Opplæringen gir innblikk i de forskjellige lands kulturer og utgjør et verdifullt supplement til den offentlige skolen.

Norge har valgt å inngå bilaterale mellomstatlige avtaler med Tyskland og Frankrike som forplikter statene til å yte et tilskudd til henholdsvis "Deutsche Schule Oslo - Max Tau" (Den tyske skolen i Oslo) og "Ambassade de France Lycée français René Cassin" (Den franske skole).¹ Skolene er godkjent som private grunnskoler uten lovhjemlet rett til statstilskudd etter opplæringsloven § 2-12. Den franske skole har også et tilbud på videregående nivå, som omfattes av avtalen. Den tyske skolen i Oslo har per i dag ikke et videregående tilbud.

2.2 Gjeldende rett

Det fremgår av opplæringsloven § 2-12 at private grunnskoler må være godkjent av departementet, og grunnskoler som oppfyller minimumskravene i bestemmelsen har rett til slik godkjenning. Opplæringsloven § 2-12 åpner for godkjenning av norske, internasjonale og utenlandske skoler, herunder en kombinasjon av disse. På videregående skoles nivå er det fri etableringsrett. Det er imidlertid kun videregående skoler som driver sin virksomhet etter opplæringsloven eller friskoleloven som kan sette standpunkt karakterer og utstede vitnemål for fullført og bestått videregående opplæring.

I påvente av ny privatskolelov er det innført en stans i godkjenningen av nye friskoler etter friskoleloven. I friskoleloven slik den lød før den midlertidige loven trådte i kraft i juni 2006, var det heller ingen hjemmel til å godkjenne et privat videregående tilbud basert på et annet lands læreplan, eller en kombinasjon av norsk læreplan og et annet lands læreplan. Det er således ikke hjemmel i opplæringsloven eller friskoleloven til å godkjenne et slikt tilbud og det er ikke foreslått at den nye privatskoleloven skal åpne for slik godkjenning, jfr. høringsbrev om forslag til endringer i friskoleloven datert 10.10.2006.

¹ Den tyske skolen i Oslo, jfr. Avtale mellom Norge og Tyskland om tilskudd til Deutsche Schule Oslo - Max Tau (Den tyske skolen i Oslo) og praktikantplasser for norske studenter i Tyskland av 01.11.2002 og Den franske skole jfr. Avtale mellom Norge og Frankrike om tilskudd til Den franske skole i Oslo og opplæring av norske lærlinger av 30.04.2002

Godkjenning av et videregående skoletilbud basert på et annet lands læreplan eller en kombinasjon av norsk læreplan og et annet lands læreplan, slik at skolen kan utstede norsk vitnemål, kan derfor ikke gis med hjemmel i gjeldende lovverk.

2.3 Vurdering og forslag

Departementet ser at det kan være ønskelig å legge til rette for godkjenning av enkelte tverrkulturelle videregående tilbud som er basert på bilaterale mellomstatlige avtaler etter opplæringsloven. Med et tverrkulturelt videregående tilbud menes skoler som tilbyr opplæring etter en læreplan som er basert på en kombinasjon av to nasjonale læreplaner. Et slikt tilbud vil kunne åpne for at elevene etter fullført skolegang får både norsk vitnemål og vitnemål fra vedkommende land. I bl.a. Finland og Sverige er det etablert en slik ordning i samarbeid med den tyske stat.

Departementet mener derfor at det bør etableres hjemmel i opplæringsloven for offentlig godkjenning av tilbud på videregående skoles nivå basert på bilaterale mellomstatlige avtaler, slik at skolen også kan sette standpunkt karakterer og utstede norsk vitnemål for fullført og bestått videregående opplæring.

Departementet mener at hjemmelen bør begrenses til de tilfeller der det er inngått en bilateral mellomstatlig avtale. Det store flertall av norske barn og ungdom skal få sin opplæring i offentlige skoler som avspeiler mangfoldet i det norske samfunnet. Departementet mener likevel at etablering av et begrenset antall tverrkulturelle tilbud som står åpne for både utenlandske og norske barn og ungdommer er viktige i forhold til internasjonalt samarbeid innenfor kultur, språk, utdanning og næringsliv. Et ytterligere argument får at hjemmelen gjøres så vidt avgrenset, er det økte tilsynsansvaret godkjenningsordningen medfører for staten, jfr. opplæringsloven § 14–1 samt at det for øvrig foreligger fri etableringsrett for videregående tilbud.

Det foreslås derfor innført en bestemmelse i opplæringsloven som åpner for at departementet kan godkjenne private videregående skoler der det foreligger en bilateral mellomstatlig avtale om opprettelsen av et slikt tilbud. Forslaget foreslås inntatt i opplæringsloven kapittel 3, som ny § 3-11.

2.4 Forslag til lovtekst

Det foreslås en ny bestemmelse som § 3-11 i opplæringsloven med følgende ordlyd:

§ 3-11 Private videregående skoler

Departementet kan godkjenne ein privat vidaregåande skole når det ligg føre ein bilateral mellomstatleg avtale om dette. I samband med godkjenninga kan departementet gjere unntak frå krava i opplæringslova, og forskrift gitt i medhald av lova.

2.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om adgang til slik godkjenning har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser. I tilfeller hvor det vil bli inngått bilaterale mellomstatlige avtaler om norsk tilskudd til slike skoler, må økonomiske og administrative konsekvenser av avtalene vurderes.

3 INNFØRING AV EN BESTEMMELSE I OPPLÆRINGSLOVEN OM KOLLEKTIV ULYKKESFORSIKRING

3.1 Bakgrunn

Spørsmålet om elevers forsikringsmessige dekning ved ulykker tas opp med jevne mellomrom, dels av Stortinget, dels av media som følge av konkrete skadetilfeller. I 1996 ba Stortinget departementet utrede muligheten for å lovfeste en lik forsikringsordning ved ulykke for alle elever i grunnskolen og videregående opplæring. Bakgrunnen for anmodningen var mangeartet. For det første ble det fremhevet at mange elever ikke var dekket av noen ulykkesforsikring. For det andre ble erstatningsutbetalingene under de eksisterende ordningene påstått å være lave, særlig ved uførhet. For det tredje ble det hevdet å være store forskjeller i erstatningsutbetalingene i fylkeskommunene og kommunene. Forskjellene fremstår som urettferdige og bryter med prinsippet om likebehandling. De bryter også med Stortingets uttrykte ønske at *alle* elever skal være tilfredsstillende forsikret. Et tillegghensyn kan være å verne skolen og lærerne mot å komme i erstatningsansvar.

Saken ble fulgt opp i Innst. O. nr. 70 (1997-98) hvor KUF-komiteen bad departementet følge opp og finne en tilfredsstillende ordning. Departementet gjorde diverse undersøkelser i saken, bl.a. gjennom en spørreskjemaundersøkelse til fylkeskommuner, kommuner mv. for å kartlegge omfanget av kollektive forsikringsordninger. Kartleggingen viste bl.a. at alle fylkeskommunene og 369 av landets 435 kommuner hadde kollektiv ulykkesforsikring for elever. Utbetalingsordningen kjennetegnes ved at det ved ulykke utbetales en engangs forsikringssum ved dødsfall og uførhet. Ved uførhet vil uførhetsgraden ha betydning for forsikringssummens størrelse. Behandlingsutgifter dekkes inntil visse beløp.

På grunnlag av ovennevnte forsøkte departementet å få til en frivillig ordning i stedet for en tvungen ordning gjennom lov. Departementet forsøkte i nært samarbeid med KS å påvirke *samtlig*e kommuner til å etablere en slik forsikringsordning. Det ble bl.a. fremhevet at et felles fremstøt fra flere fylkeskommuner og kommuner kunne ha en premiedepende effekt. Det ble samtidig gitt klare signaler på hvilket nivå forsikringsbeløpene burde ligge.

Fremstøtet vis a vis kommunene ga ikke de ønskede resultater.

Saken ble deretter fulgt opp gjennom et privat lovforslag, Dokument nr. 8:24 (2002-2003) i Stortinget. Dok:8-forslaget lød slik:

Stortinget ber Regjeringen lovfeste en lik forsikringsordning ved ulykker for alle elever i grunn- og videregående skole utover reglene i lov om folketrygd. Forsikringen må også omfatte ulykker og skader som skjer på skoleveien.

I den etterfølgende stortingsdebatten om dette lovforslaget henviste departementet til Yrkeskadautvalget som ble oppnevnt 29.06.01. Departementet foreslo å se en mulig forsikringsordning i lys av de forslag som dette utvalget ville komme med. Utvalget avla sin utredning, NOU 2004:3 Arbeidsskadeforsikring, til Sosialdepartementet 30.01.04. NOUen er i dag til behandling i Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Den foreslår at en ny arbeidsskedeforsikring skal erstatte dagens regler i folketrygdloven om yrkesskadedekning. Elever vil etter forslaget ikke falle inn under de nye reglene om arbeidsskedeforsikring. De foreslås i stedet dekket gjennom en lovpålagt kollektiv ulykkesforsikring.

NOUen ble sendt på høring 25.02.2004, også til departementene.

Fra departementets høringsuttalelse 16.06.2004 hitsettes flg.:

Departementet støtter utvalgets forslag om å innføre en lovfestet plikt for kommuner, fylkeskommuner og andre (for eksempel statlige og private skoler) til å tegne kollektiv ulykkesforsikring for elevene i grunnsopplæringen.

Utvalget har foreslått å lovfeste denne plikten til å tegne kollektiv ulykkesforsikring for skoleelever i Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) § 13-3b. Dette slutter departementet seg til. [...]

Vi vil imidlertid presisere at det bør fastsettes like forsikringssummer for samme type skade/ulykke, uavhengig av hvor eleven bor i landet. Eksempelvis kan forsikringen kobles mot grunnbeløpet i folketrygdloven, jf. folketrygdloven § 1-4. Det er ønskelig med en minstestandard når det gjelder forsikringssummer, og at disse justeres i takt med folketrygdens grunnbeløp. Forsikringssummene bør imidlertid være på samme nivå med forsikringssummer for øvrig i samfunnet.

Forslaget i NOUen er fortsatt til behandling i Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Det er ikke fastsatt noe endelig tidspunkt for fremleggelse av en ot.prp. om yrkesskadeutvalgets forslag.

For å innføre en lovpålagt kollektiv ulykkesforsikring for alle elever raskest mulig, foreslår Kunnskapsdepartementet nå at dette forslaget behandles uavhengig av de øvrige forslagene fra utvalget og uavhengig av hvilke endringer som eventuelt blir gjort senere i folketrygdloven.

Skadepotensialet er stort blant elever hva antall skader angår, særlig de yngre aldersgruppene med hyppige tannskader. Men skadene utløser sjelden krav om utbetaling av store beløp. Oftest fører skadene bare til krav om dekning av behandlingsutgifter.

3.2 Gjeldende rett

Elever i offentlig grunnskole og videregående skole er i dag obligatorisk yrkesskadedekket etter folketrygdloven § 13-10. Barn i skolefritidsordningen dekkes også, men ikke barn i barnehaver. De fleste skoleslag er omfattet. Blant vilkårene som stilles er at skaden skjer i undervisningstiden og på undervisningsstedet. Dekningen gjelder også på skoleturer, ekskursjoner og under idrettsdager i skolens regi. Den gjelder ikke på skoleveien, men den gjelder under organisert transport i regi av skolen, f.eks. med skolebuss.

Det følger av folketrygdlovens § 5-25 at dekningen er begrenset til full utgiftsdekning, for eksempel til lege, tannlege, legemidler, hensiktsmessige hjelpemidler til å avbøte skadefølgen samt hjemtransport. Hvis en stor ulykke skjer slik at eleven for eksempel får nedsatt fremtidig inntektsevne og blir ufør, mottas uførepensjon etter reglene i folketrygdloven. Det ytes ikke egen yrkesskadedekning utover ordinær utgiftsdekning.

Elever omfattes ikke av lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring. Ordningen som er obligatorisk, gjelder i all hovedsak personskader påført arbeidstagere i tjeneste hos arbeidsgivere. Man ser ikke elever som arbeidstagere i skolens eller skoleeierens tjeneste. Elever som er yrkesutplassert, lærlinger og lære kandidater omfattes imidlertid i all hovedsak av reglene om yrkesskadeforsikring på lik linje med andre arbeidstagere.

Det er også etter folketrygdlovens regler mulig å få menerstatning. Dette reguleres i folketrygdlovens § 13-17 (om menerstatning ved yrkesskade). Et vilkår er at man blir påført varig og betydelig skade av medisinsk art. Menerstatningen er begrenset til en årlig utbetaling på 3/4 G. Men den løper for livstid og kan kapitaliseres opp og utbetales som et engangsbeløp.

Mange elever er i tillegg dekket av kollektive forsikringsordninger som fylkeskommuner og kommuner har tegnet. Ovennevnte spørreundersøkelse avdekket at samtlige fylkeskommuner har slike og ca. 85 % av kommunene. Ordningen er frivillig og kommer i tillegg til ytelse fra folketrygdloven. All den stund en del kommuner ikke har slik forsikring, er en del elever prisgitt ytelse fra folketrygdloven og kun slike.

3.3 Vurdering

Stortinget har ved flere anledninger påpekt urettferdigheten ved dagens ordning. Departementet ønsker derfor snarest mulig å imøtekomme Stortingets lenge uttrykte ønske om rettferdighet slik at alle elever, uavhengig av bosted, har lik forsikringsmessig dekning ved ulykker.

En lovpålagt kollektiv ulykkesforsikring kan også gjelde skader som skjer på skoleveien. Slik dekning oppnås ikke gjennom trygdlovgivningen.

En obligatorisk kollektiv ulykkesforsikring kan også gi trygghet for elever og foreldre. Disse er da ikke prisgitt økonomiske og andre forhold i den enkelte kommune og fylkeskommune.

Hvis det innføres obligatorisk kollektiv ulykkesforsikring for alle elever, må det for å oppnå likhet også være tilnærmet samme dekningsnivå for alle. Dekningsnivået bør være som på dagens nivå etter reglene om yrkesskader etter folketrygdloven, for eksempel til dekning av behandlingsutgifter og menerstatning.

Departementet antar at forsikringspremiene vil kunne bli redusert dersom mange eller alle kommuner samles i en og samme forsikringsordning. Departementet vil derfor ta initiativ for å få til felles ordninger på området.

Det er mulig å avhjelpe dagens urettferdighet på annen måte enn gjennom lovpålagt kollektiv ulykkesforsikring. For eksempel kan den enkelte kommune selv få vurdere om den vil stå som selvassurandør eller velge en forsikringsordning. Vi ber spesielt om høringsinstansenes synspunkter på dette.

Ordningen med kollektiv ulykkesforsikring kan tenkes også for studenter ved høyskoler og universiteter, voksne som får grunnopplæring, elever ved friskoler eller private skoler, barnehagebarn, eventuelt også elever i andre skoleslag. Høringen avgrenses mot disse persongruppene, men vi ber om høringsinstansenes syn på om ordningen også bør omfatte friskolene.

Kollektive forsikringsordninger mot ulykker dekker normalt ikke yrkessykdommer. Det er mulig å utvide ordningen til også å dekke slike. Men i dag er det svært sjelden at sykdom oppstår hos elever som kan relateres til skadelig eksponering på skolen. Elever kommer sjelden eller aldri i kontakt med stoffer eller prosesser som er egnet til å fremkalle slike sykdommer. Mange skolelever er plaget av luftveisinfeksjoner og allergier, men dette skyldes ikke skolesituasjonen. Inkluderes yrkessykdommer i ordningen med pliktig kollektiv ulykkesforsikring, vil imidlertid faren være til stede for at uforholdsmessig mange skader, karakterisert som yrkessykdommer, vil bli meldt til forsikringsselskapene. På denne bakgrunn foreslås en avgrensning mot yrkessykdommer.

Elever som er yrkesutplassert, lærlinger og lære kandidater vil derimot ha dekning for yrkessykdommer gjennom ovennevnte lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring.

Det finnes mange kollektive forsikringsordninger i dag for fylkeskommuner og kommuner. En ordning som vil omfatte *alle* kommuner bør derfor ikke innebære noen arbeidskrevende eller kostbar nyordning for forsikringsbransjen. Bransjen har allerede etablert systemer for behandling av slike saker.

3.4 Forslag

Det foreslås innført en lovbestemmelse i opplæringsloven som pålegger fylkeskommuner og kommuner en plikt til å tegne kollektiv ulykkesforsikring for elever. Forslaget foreslås inntatt som ny § 13-3 b i opplæringsloven. Det foreslås samtidig innført en forskriftshjemmel i lovbestemmelsen. Det bør fastsettes like forsikringssummer for samme type skade/ulykke, uavhengig av hvor eleven bor i landet. Eksempelvis kan forsikringen kobles mot folketrygdens grunnbeløp. Det er ønskelig med en minstestandard når det gjelder forsikringssummer og dessuten at disse justeres i takt med grunnbeløpet.

3.5 Forslag til lovtekst

Det foreslås innført en ny bestemmelse som § 13-3b i opplæringsloven med følg. ordlyd:

*§ 13-3b Plikt for kommunen og fylkeskommunen til å sørge for ulykkesforsikring
Kommunen og fylkeskommunen plikter å sørge for ulykkesforsikring for elevane.
Departementet gir nærmere forskrift om ulykkesforsikring.*

Kommentarer til ny § 13-3 b i opplæringsloven:

Bestemmelsen pålegger kommunene og fylkeskommunene en plikt til å tegne ulykkesforsikring for elever i kommunale og fylkeskommunale skoler.

Det er inntatt en forskriftshjemmel med tanke på nærmere regulering av felles ordninger på området, for eksempel dekningsnivå, forsikringssummer, regulering i forhold til folketrygdens grunnbeløp, minimumsbeløp.

3.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringen vil medføre økte omkostninger for de kommunene som ikke har slike forsikringsordninger i dag. Omkostningene anslås å være i størrelsesorden kr. 40,-/50,- pr. elev, litt avhengig av hvilket dekningsomfang som blir avtalt. Anslaget for totale meromkostninger for de kommunene som i dag ikke har kollektiv ulykkesforsikring er imidlertid usikkert. Det foreligger ikke en oppdatert oversikt over hvilke kommuner som per i dag ikke har en slik ordning. Totalkostnadene ved forslaget er bl.a. avhengig av størrelsen på gjenstående kommuner. Beløpet anslås totalt å være i størrelsesorden 3-6 mill kr. Det forutsettes at disse omkostningene dekkes innenfor kommunenes egne økonomiske rammer. Forsikringspremiene vil kunne bli redusert dersom mange eller alle kommuner samles i en og samme forsikringsordning.

For staten vil forslaget ikke innebære økte omkostninger.